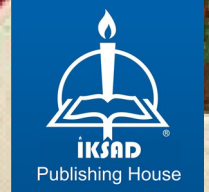
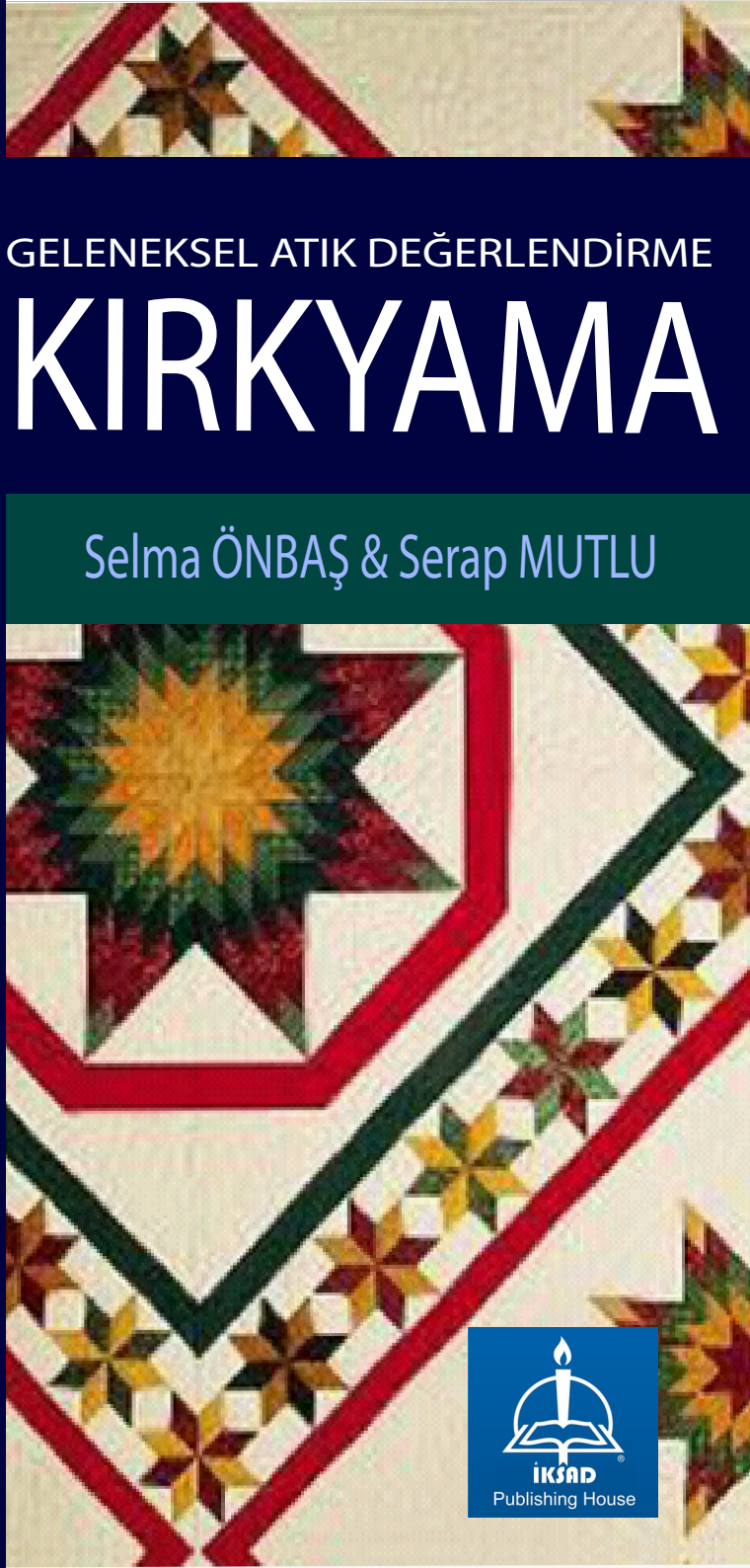
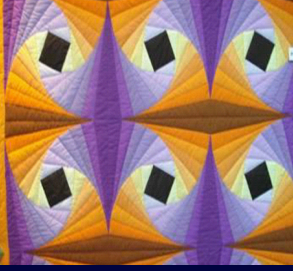

GELENEKSEL ATIK DEĞERLENDİRME

KIRKYAMA

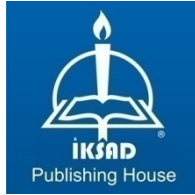
Selma ÖNBAŞ & Serap MUTLU

GELENEKSEL ATIK DEĞERLENDİRME

KIRKYAMA

Selma ÖNBAŞ & Serap MUTLU

Copyright © 2018 by iksad publishing house

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted in any form or by

any means, including photocopying, recording, or other electronic or mechanical methods, without the prior written permission of the publisher, except in the case of

brief quotations embodied in critical reviews and certain other non commercial uses permitted by copyright law. Institution

of Economic Development And Social

Researches Publications®

(The Licence Number of Publicator: 2014/31220)

TURKEY TR: +90 342 606 06 75

USA: +1 631 685 0 853

E posta: kongreiksad@gmail.com

www.iksad.net

www.iksad.org

www.iksadkongre.org

It is responsibility of the author to abide by the publishing ethics rules.

Iksad Publications - 2018©

ISBN: 978-605-7923-44-8

Cover Design: İbrahim Kaya

December / 2018

Size = 148x210 mm

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
Çalışmanın Sınırlılıkları	3
Yöntem	3
BİRİNCİ BÖLÜM	3
1. Atık ve Sürdürülebilirlik.....	3
2. Kıryamanın Tanımı.....	5
2.1. Kıryamanın Tarihsel Gelişimi	6
2.2. Kıryamada Desen Oluşturma.....	17
2.2.1. Blok Hazırlama.....	17
2.2.2. Bloklü Desen Çeşitleri.....	17
2.2.3. Ortadan Başlayan Desenler	21
2.2.4. Bloklar Oluşturma	22
2.2.4.1. Tek Parçalı Bloklar	22
2.2.4.2. İki Parçalı Bloklar.....	23

2.3. Kırkyama Dikiş Teknikleri	24
2.3.1. Elde Dikiş Teknikleriyle Birleştirme.....	24
2.3.2. Makinede Dikiş Tekniğiyle Birleştirme	25
2.3.2.1. Geometrik Modelleri Birleştirme	25
2.3.2.3. Kavisli Desenleri Birleştirme	29
2.3.2.4. Makinede Zemin Kumaşına (Kağıtlı) Birleştirme	31
2.3.3. Yorganlama Tekniği	32
2.3.4. Dekoratif Kırkyama Teknikleri	34
2.3.4.1. Yoyo (Büzgü) Tekniği.....	34
2.3.4.2. Katedral Penceresi Tekniği.....	35
2.3.4.3. Katlama Tekniği	36
2.3.4.4. Doldurma Tekniği.....	38
2.3.5. İğnesiz, İpliksiz Kırkyama.....	41
2.3.6. Kırkyamada Kenar Bordürü	44
2.3.7. Kırkyamada Basit Nakış İğneleriyle Süsleme	45

İKİNCİ BÖLÜM	50
1. Giysi Tasarımlarında Kırkyama	50
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	57
1. Mobilya, Ev Tekstili ve Aksesuarda Kırkyama	57
SONUÇ	74
KAYNAKÇA	76
ÖZGEÇMİŞ	81

ÖNSÖZ

Bir ulusun kültürel kişiliğinin en canlı ve anlamlı belgelerinden biride o toplumun el sanatlarıdır. Toplumların el sanatları, giysi ve giyinme şekilleri, yaşam koşulları ve tarzlarını, maddi ve manevi kültürlerini, sosyal ve ekonomik koşullarını ortaya koyan önemli unsurlardır. Türk kültür zenginliği içerisinde önemli bir yere sahip olan el sanatları, giyim kuşam, insanlarla doğrudan ilgili olduğu için zamanla şekil almış ve bölge insanının yaşam biçimini belirten birer belge olarak kabul edilmiştir. Kırkpare, ilk önceleri ihtiyaçtan yola çıkılarak kumaş parçalarının birbirlerine eklenmesi yöntemi ile sürdürülebilir tekstil yüzeyi elde edilmesi ile başlamıştır. Elde edilen bu yüzeyler yorgan, yastık, seccade, bohça gibi ev tekstillerinde kullanılmış daha sonraları giysi parçaları oluşturulmuştur. İhtiyaçtan doğup günümüzde tamamen sanatsal hale gelen kırkyama dünyanın birçok ülkesinde kullanılan yaygın bir tekniktir. Araştırmada, atık kumaşların geri dönüştürülmesi ile kaybolmaya yüz tutmuş sanatlar arasında yer alan Kırkparenin ortaya çıkış sebebi, tarihi süreç içerisinde geçirdiği evreleri ve

uygulama teknikleri hakkında bilgiler verilerek birçok tasarımcıya ilham kaynağı olan bu sanatın günümüz tekstil ve giyim sanatlarındaki yeri ele alınmıştır.

GİRİŞ

Türkçe sözlükte; çeşitli biçimlerde kesilmiş değişik, renk ve desenlerde kumaş parçalarının yan yana getirilip dikilmesiyle oluşturulan el sanatına kırkpare denilmektedir. Kırk ve pare kelimelerinin birleşmesiyle oluşur. Pare kelimesi Farsça'da parça anlamındadır. Geleneksel Türk kültürünün maddi manevi yaşam biçimini bizlere anlatan kırkpare halk arasında kırkpare, kırkyama, yamalı bohça, hanım dilendi bey beğendi gibi adlarla da bilinir. Kırkpare, ilk önceleri ihtiyaçtan yola çıkılarak kumaş parçalarının değerlendirilip tekstil yüzeyi elde edilmesi ile başlamıştır. Elde edilen bu yüzeyler yorgan, yastık, seccade, bohça gibi ev tekstillerinde kullanılmış daha sonraları giysi parçaları oluşturulmuştur. Günümüzde tamamen sanatsal hale gelen kırkyama, sadece tekstil ve giyim sanatlarında değil, mobilya, halı, dekoratif süs eşyaları, ayakkabı, çanta gibi birçok sektörde geniş uygulama alanlarına sahip olmuştur. 13. yüzyılda Avrupa'nın günlük yaşamında kullanılmaya başlanan kırkyama "Patchwork" olarak adlandırılmıştır.

Araştırmada kaybolmaya yüz tutmuş sanatlar arasında değerlendirilen Kırkparenin ıkış sebebi ve tarihi süreç içerisinde geçirdiği evreleri, uygulama teknikleri hakkında bilgiler verilerek birçok tasarımcıya ilham kaynağı olan bu sanatın günümüz tekstil ve giyim sanatlarındaki yeri ele alınmıştır.

El sanatları, kültürümüzün en canlı delili ve nesiller boyu günümüze ulaşan paha biçilmez bir hazinedir. El sanatlarının çok büyük bir bölümünün yöresel karakter taşıdığı bilinmektedir. Bu yöresel karakterin başlıca sebebi, kullanılan ham maddenin bu bölgeye has olması ve bulunduğu bölgelerden elde edilebilmesidir.

Yöreye has olan el sanatları, başlangıçta herkesin kendi ihtiyaını karşılamak için yaptığı bir uğraş olarak ortaya çıkmıştır. Kırkyama; tasarruf amacıyla eskiden hanımların küçük kumaş parçalarını birleştirip dikerek ortaya çıkardıkları, zamanla sadece tasarruf amacından çıkıp için içine renkler, desenler, motifler ve tabii ki tasarım katılarak bir el sanatına dönüştürülmüş bir el sanatlarından biridir.

Bu çalışmada; geleneksel Kırkyamanın çıkış sebebi ve tarihi süreç içerisinde geçirdiği evreleri, uygulama teknikleri hakkında bilgiler verilerek birçok tasarımcıya ilham kaynağı olan bu sanatın günümüz modasındaki yeri ele alınmıştır.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Yöntem

Araştırmada konu ile ilgili literatür ve görsel kaynak taraması yapılarak, veri toplanmış ve veriler analiz edilmiştir. Bu amaçla elde edilen bilgi ve resimler amaçlar doğrultusunda düzenlenerek, kitabın ilgili bölümlerinde sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Atık ve Sürdürülebilirlik

İnsanoğlunun dünyada varoluşu ile atıkların oluşumuda başlamıştır. Çevremizde kullanmadığımız ve işe yaramadığını düşünüp çöpe atmaya çalıştığımız nesnelerin tümünü atık olarak adlandırabiliriz. Temel ihtiyaçlarımızdan birisi olan giysi parçalarını oluşturan ana malzeme kumaş, iplik ve dikim tekniklerinin kullanımı milattan önceki yıllara kadar uzanmaktadır. Giysiyi

oluşturmada kullanılan kumaşların dikiminden arta kalan parçalar atık olarak değerlendirilir. Geçmişten günümüze kumaş atığı değerlendirme tekniği olarak tanımlayabileceğimiz kırkyama günümüzde sürdürülebilirlik kavramı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sürdürülebilirlik kavramı, yaklaşık son 30 yılı kapsayan bir gündem haline gelmiş olsa da, gerçekte çok daha uzun birikimlerin sonucunda doğmuştur. İnsanın doğaya ve çevreye verdiği tahribattan dolayı bu kavram giderek önem kazanmıştır (şahin, 2018: 415).

Sürdürebilirlik, çevresel duyarlılığın ışığında çevresel hareketlerin artması sonucu olarak ortaya çıkan bir kavramdır. Günümüzde “sürdürülebilirlik” (sustainability) kelimesiyle daha geniş bir alanda sık sık karşılaşılmakta, sürdürülebilir dünya, sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir ekonomi gibi kavramlarının yanında “sürdürülebilir moda” (sustainable fashion) kavramı da önemli gündem konularından biri olmuştur(Kılıç, 2013: 32).

"Sürdürülebilirlik; bugünkü neslin ihtiyaçlarının, gelecek nesillerin ihtiyaçlarından ödün verilmeksizin karşılanması" olarak tanımlanmaktadır (UİB, 2017: 3).

2. Kıryamanın Tanımı

Kıryama; giyim veya kullanım eşyası olarak kullanılmak üzere kare üçgen vb. geometrik biçimlerde kesilmiş çeşitli renk ve desende kumaş parçalarının belirli bir düzene göre yan yana dikilerek bir araya getirilmesi tekniğine denir.

Kumaş parçalarının yan yana dikilmesiyle yapılan bu el sanatı sözcük anlamı olarak "Kırk" ve "Pare"nin birleşmesiyle meydana gelmiştir. "Pare" Farsça bir kelime olup parça anlamına gelmektedir. "Kırk" ise günlük dilimizde atasözlerimizden, geleneklerimizden, masallarımızdan öylesine yerleşmiştir ki, örneğin, içtiğimiz kahvenin kırk yıl hatırı vardır. Görüşmeyi arzu edipte fırsat bulamadığımız dostumuza üzüntümüzü belirtirken kırk yılda bir görüşüyoruz deriz. Mazereti için bahneler arayan arkadaşımıza kırk dereden su getiriyorsun, zor beğenen birine kılı kırk yarıyorsun deriz (Özpulat,1994,36).

2.1. Kırkyamanın Tarihsel Gelişimi

Geleneksel Türk el sanatlarından biri olan Kırkyama; halk arasında kırk pare, yamalı bohça, hanım dilendi bey beğendi gibi adlarla bilinir. Kırkyama, sadece Türkiye’de değil dünyanın birçok ülkesinde kullanılan yaygın bir tekniktir. Kırkyama, artan giysi parçalarının tasarrufa yönelik yeniden değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan bir el işi sanatıdır. Her ülkenin kendine has bir kırkyama tekniği vardır. Patchwork adıyla da bilinen bu teknik gün geçtikçe ilerleyen, gelişen bir sanat dalı olarak daha da önem kazanmaktadır (Anonim,2013,1).

Tek başlarına bir anlam ifade etmeyen kumaş parçalarının, maharetli ellerde sabır ve sevgiyle bir araya gelmesiyle ortaya çıkar kırkyama. Kimi zaman eşsiz bir doğa manzarasını, kimi zaman tarihi bir olayı betimler ve duygularımızı dillendirdiğimiz bir el sanatına dönüşür. Bir zamanlar tasarruf amacıyla atık kumaşlardan elde edilen kırkyamalar günümüzde, her ülkenin kendi geleneklerine ve yaşam tarzlarına uygun farklı yorumlar katmasıyla sanatsal bir kimliğe kavuşmuş durumda (Çal, <http://ismek.ist/blog/icerik.aspx?p=127>).

Kırkyamanın farklı desen renklerle birleştirilerek sonuçlanan görsel güzelliği diğer sanat alanlarına da etki etmiştir. “Ulusal resim arayışlarını sürdüren sanatçıların esinlendiği ve özgün yaratıcılıklarını besleyen genel kaynaklar Geleneksel Türk El Sanatlarından minyatür, hat ve kaligrafi sanatı, halı-kilim, yazmalar, nakışlar, kırkyama, damga, simge, süsleme sanatı gibi resim örnekleridir” (Bayramoğlu,2013,1).

Batı literatüründe bu kadar uzun geçmişe dayandığı pek ifade edilmese de, Orta Asya’dan geldiği bilinen bu sanat, aynı anlama gelen “Patchwork” adı altında işlevselliğini birçok farklı alanlara kaydırarak sürdürmüş, bugün sanatsal aktivitesi en yoğun sanatlardan biri haline gelerek, batının kendine özgü sanatı uygulamalarıyla bir sanayi sektörüne dönüşmüştür. Üretim tekniği ile yorgan sanatı çıkışlı olan “Patchwork”, bizde de bugün “Kırkyama”, “Yamalı Bohça” isimleri unutturularak, sanki batıdan bize geçmiş yeni bir sanatmış algısı verilmeye çalışılmaktadır. Aslında Yamalı Bohça veya Patchwork, hem yamadan sanata, hem de bütünden parça-parçadan bütün elde etme sanatına dönüşmüş bir gelişme

gösterdiğinden, bugünkü anlamı ile **recycling sanatı** (geri kazanım sanatı) da denilebileceği düşünülebilir. Bu yüzden de Kırkyama veya Yamalı Bohça'yı kaybolan sanatlar gurubuna dahil etmekten ziyade, işlevi ve sanatsal biçimi değişmiş el sanatlarımız olarak nitelendirmemiz gerekir (İmer,13).

Türk sanatında bilinen ilk örtü örneği, Sibiry'a'da, M.Ö. 5. yy'a tarihlendirilen ve Türk kültürünün izlerini taşıyan Pazırık kurganında bulunmuştur. Yatak örtüsü tarzında kullanıldığı sanılan renkli keçe parçalarından yapılmış bu buluntu, hayvan mücadelesinin sahnelendiği, konturlarının soyut spiral çizgilerle iğneardı işleme tekniği ile işlendiği ve tersinden kaba bir dikişle teyellenmiş olduğu, önemli parçalardan biri olarak gösterilmektedir. Bunun lüks eşya sınıfında sayılabilen bir giysi parçası veya bir at örtüsü olabileceği de ifade edilmektedir. Aynı kapitone tekniği ve spiral işleme tarzıyla Asya ve Avrupa arası ipek yolu üzerinde Semerkant'ta bulunan keten terlik de 6.-9 . yy'lara ışık tutan önemli bir buluntu olarak gösterilmektedir (Diyarbakirli, 1971).

Resim 1: Pazırık Kurganlarından Çıkarılmış Keçe Örtü
(<http://www.yenidenergenekon.com/74-pazirik-kurganlari/#sthash.uEYC2du6.dpuf>)

Bugünkü kırkyamanın geçmişi, Türk tarihinin oluştuğu topraklar üzerinde, iki önemli noktada şekillenmiştir. Biri Osmanlı döneminde Bosna'nın başkenti Banyaluka'nın adını taşıyan bir elbise, diğeri de Selçuklular'a kadar uzanan geçme işidir. Aslında her ikisi de patchwork formunda olan bu çalışmalar, yamalı bohçanın tarihinin, İngiltere'deki en eski örneklerinden de önceye dayandığının ispatıdır. Osmanlı döneminde Banyaluka'da yapılmaya başlanan ve bu kentin adını alan bu el işi, uzunca bir süre sanat olarak icra edilmiştir.

Geçme işi ise, Selçuklular zamanındaki tipik ahşap işine teknik açıdan benzerlik gösteren bir takım motiflerle uygulanmıştır. Aslında geçme işinde, motifler ahşap uygulamada olduğu gibi birbirine geçirilmemiş, parçalar yan yana getirilerek dikilmiştir, denmekte ve dünyadaki en eski kırkpare veya patchwork işinin İngilterede değil de Selçuklular tarafından yapıldığı söylenmekte (<http://nalanevi.blogspot.com.tr/2011/05/yamal-bohca-krkyama-krkparinin.html>).

Orta Asya ve İpek yolu üzerindeki ülkelerde de sıkça rastlanan kırkyama sanatı, Tarihçesi çok eskiye dayanan iğne işi ve dikişten ayrı ele alırsak, Avrupa'da ilk örnekleri, ortaçağda yatak örtüsü olarak ortaya çıkmıştır. 1477 tarihli bir belgede bu bilgiye rastlıyoruz. Bu günkü şekliyle Patchwork, 15.YY başında Hindistan ve diğer uzakdoğu ülkelerinden Avrupa'ya İpek yolunu kullanarak, değerli kumaşların ticari yollardan getirilmesiyle yayılmış oldu. Elbise, mobilya döşemesi ve örtü (Quilt) alanlarında kullanılmak üzere üretilmiş bu harika kumaşlar çok pahalıydılar. Artık parçalar bile değerlendirilmeliydi ve hiç bir kumaş kırıntısı bile ziyan edilmemeliydi. Bu

şekilde üretilmiş en eski İngiliz Patchwork örtü (quilt) 1708'de Kuzey İngiltere'de yapılmıştır. Patchwork, Amerika'ya ilk göç ve kölelik yıllarından bu yana, Avrupa'dakinden biraz ayrı bir gelişim izlemiştir. Tabii, Kızılderililerin üzerindeki gömlek ve keçe kırk pareleri saymazsak. Bugün dünyaya mal olmuş bu sanat dalı tüm ülkelerde farklı sentezlerle uygulanan kırkyama ve kapitone işini Avrupa ülkeleri sanayisini kurmuşlardır. Türkiye'de hiç kimse kırkyamanın tarihçesini araştırmamış, bir sanat kolu olarak kabul etmemiştir. Öte yandan kapitone ile patchwork geliştikçe yeni yeni desenler de ortaya çıkmıştır. Dikişçiler, gelişigüzel yama yapmak ya da dikmek yerine kendilerine özgü desenler kullanmaya başlamışlardır. Bunlar da kuşaktan kuşağa gelişip, zarifleşmiştir (<https://www.haberler.com/kars-ta-kirkyama-sergisi-acildi-6026250-haberi/>).

Osmanlıların 1863 yılında İstanbul'da, Sergi-i umumi-i Osmani sergisi ile Londra ve Paris gibi Uluslararası sergilere katılımların bazı el sanatlarımızın Avrupa'da tanınmasında önemli bir rolü olmuştur. Sergide yer alan işlemler arasında küçük fakat önemli bir grup

“Saray bohçaları” dikkati çekmiştir. Bohçalardan seçilmiş çok önemli bir grup, 16. Yüzyılın başına ait Osmanlıların hezarpare (Bin parça), batılların Patchwork (Yama çalışması) dedikleri parçalı bohçalardır. Saray atölyelerinde hazırlanmış bu işlerin bazıları, padişahlara ait olduklarını belirten etiketler taşımaları bakımından da önemlidir. Terzi atölyelerinde artan kumaşlardan yapılmış olan bu bohçalar muhtemelen Padişah için dikilen kaftanları, içinde muhafaza etmek için kullanılmış Bohçaların desenleri, Selçuk ve Memluk dönemi taş ve ahşap işleme desenlerine benzerlikleriyle dikkat çekmektedir (Tezcan, 2007, 119-120).

Resim 2: Parçalı Bohça, Osmanlı, 16.yy, renkli ipek kumaş parçaları ile yerleştirme ve desen detayı 115X120 cm TSM env.no. 31/1080(Tezcan, 2007)

Resim 4: Parçalı Bohça, Osmanlı, 16.yy.sonu-17.yy başı, renkli ipek kumaş parçaları ile yerleştirme, 118X115 cm TSM env.no. 31/1078(Tezcan, 2007)

Resim 5: Parçalı Bohça, Osmanlı, 16.yy.sonu-17.yy başı, renkli ipek kumaş parçaları ile yerleştirme, 118X115 cm TSM env.no. 31/1078 (Tezcan, 2007)

Resim 6: Parçalı Bohça, Osmanlı, 16.yy.,renkli ipek kumaş parçaları ile yerleştirme, 130X130 cm TSM env.no. 31/1276(Tezcan, 2007)

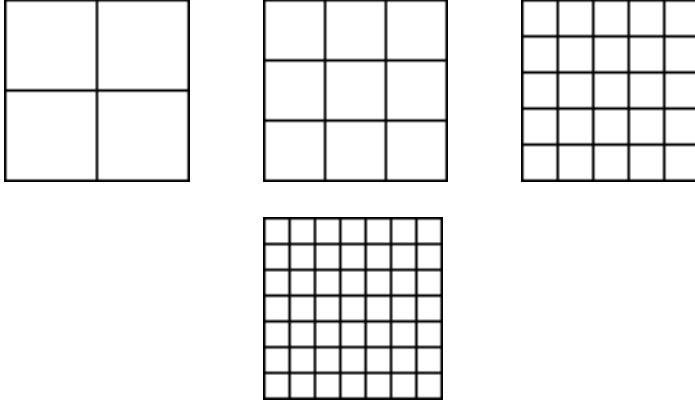

Resim 7: Parçalı Bohça, Osmanlı, 16.yy.,renkli ipek kumaş parçaları ile yerleştirme, 130X130 cm TSM env.no. 31/1276 (Tezcan, 2007)

2.2.Kırkyamada Desen Oluşturma

2.2.1.Blok Hazırlama

Bir bloğu oluşturana kare sayısı dört, beş, yedi, dokuz, on altı ya da daha çok olabilir. Blok yapımı için çok sayıda desen oluşturulabilir. (Anonim1,2013,19-32)

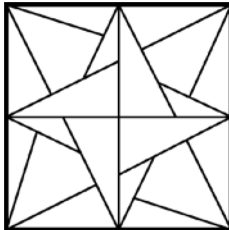
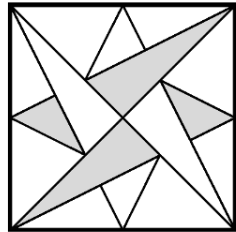
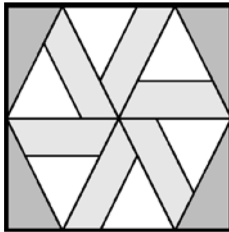
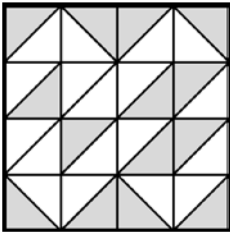
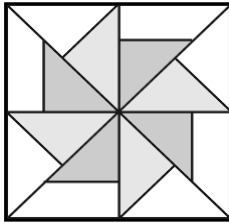
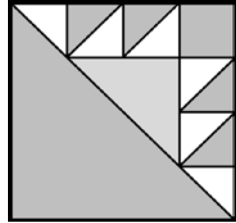
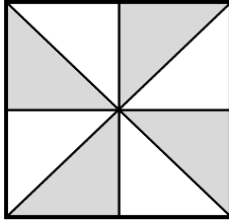
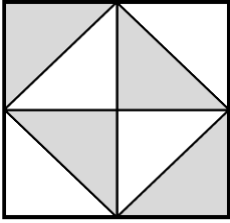

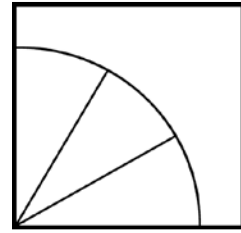
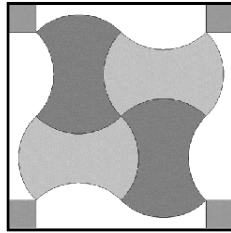
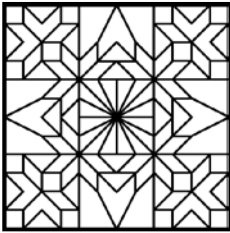
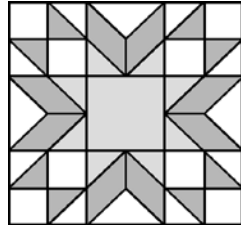
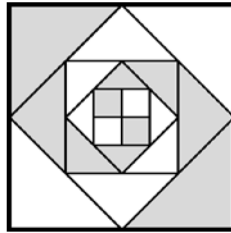
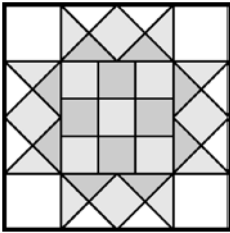
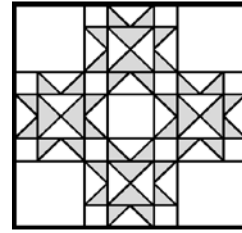
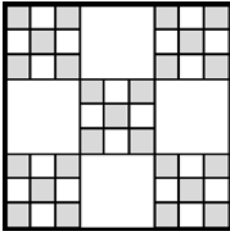
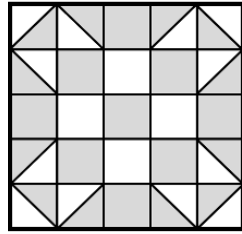
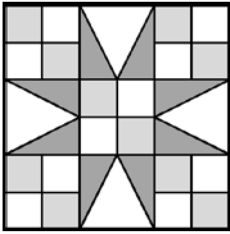
izim 1:Blok eşitleri

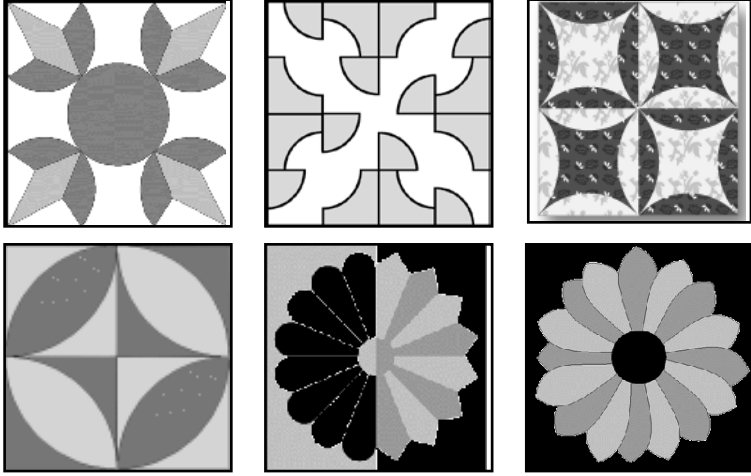
2.2.2. Bloklı Desen eşitleri

- Üçgen desenler
- Kare desenler
- Yuvarlak desenler
- Kavisli desenler

- Kare Desenler

Çizim 2: Blok desen çeşitleri

2.2.3. Ortadan Başlayan Desenler

Bu tür desenler ortadan başlanarak oluşturulur. Bu eşitalışmalara madalyon da denilmektedir.

Resim 8: Madalyon

Resim 9:Madalyon

2.2.4.Bloklar Oluşturma

2.2.4.1.Tek Parçalı Bloklar

Bu tür desenler tek bir parçanın ardı ardına tekrarlanmasıyla oluşur. Zevkli ve kolay bir çalışmadır. Halk arasında bu tür çalışmalar değişik isimler almaktadır. Büyükannenin iek bahçesi, baklava tarlası, kesme şeker, okyanus dalgası, kuzey yıldıızı vb.

Resim 10:Çiçek bahçesi

2.2.4.2. İki Parçalı Bloklar

Bu tür desenler iki parçalı bloklardan oluşur.

Resim 11:İki parçalı bloğa örnek

2.3.Kırkyama Dikiş Teknikleri

2.3.1.Elde Dikiş Teknikleriyle Birleştirme

Kırkyama dikişinde geleneksel yöntemlerden biri de el dikişidir. Yama parçalarını, elde oyulgama, elde makine dikişi, elde gizli çırpma dikişi, ara teyeli ile birleştirebilir, yorganlama ve elyaflama çalışmasında temel dikiş teknikleri uygulayabilir.

Bir diğer teknik ise kâğıtlı tekniktir (İngiliz usulü birleştirme). Bu teknikte kâğıdı kumaşa oyulgama ile tutturulur, yama parçalarını birleştirmek için gizli çırpma dikişi ile dikilir. Kâğıtlı dikiş tekniği kolay ve zevkli bir çalışmadır, biraz zaman alır ama ortaya çıkan iş nettir.(Anonim2,2013,2)

Parçaları Birleştirmede Kullanılan Elde Dikiş Teknikleri

- Elde oyulgama yapmak
- Elde makine dikişi yapmak
- Elde çırpma dikişi yapmak
- Ara teyeli yapmak

Resim 12: Elde dikiş tekniğine örnek

2.3.2.Makinede Dikiş Tekniğiyle Birleştirme

2.3.2.1. Geometrik Modelleri Birleştirme

Kırkyamada geometrik desenler sıkça kullanılır. Bütün oluşturmada kullanılabilir en rahat desen olduğu için tercih sebebidir (Anonim2,2013,10).

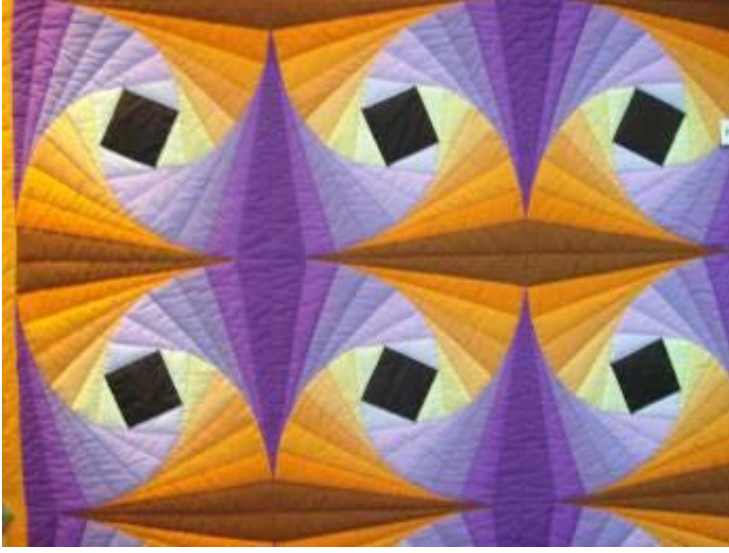
Geometrik Kırkyamanın Çeşitleri;

- Üçgen kalıpla kırkyama
- Kare kalıpla kırkyama
- Çokgen kalıpla kırkyama

- Yuvarlak kalıpla kırkyama

Resim 13: Geometrik desen örnekleri

Resim 14: Geometrik desen örnekleri

Kırkyama da en çok çalışılan desenlerden biride yıldızlı desenlerdir. Çok çeşitli isimleri vardır. Ülkeden ülkeye isimlerde farklılıklar gösterir. Kuzey yıldızı, elmas kesimi, akşam yıldızı, tekrar eden yıldız, kurdele yıldızı gibi isimler almaktadır (Anonim2, 2013: 30).

Resim 15: Yıldız desen örnekleri

Resim 16: Yıldız desen örnekleri

Kırkyamada Yıldız Desenlerin Çeşitleri;

- Elmas kesimi ile sekiz yapraklı yıldız
- Rüzgârgülü
- Akşam yıldızı

2.3.2.3. Kavisli Desenleri Birleştirme

Kırkyama çalışmalarında bitkisel desenleme yapılırken kullanılır. Renk ve kumaş çeşitliliği ile değişik düzenlemeler yapılabilir. Portakal kabuğu, birinden al diğerine ver, yelpazeler, güneş ışığı, çiçek tabağı, yuvarlak testere gibi isimleri verilerek yapılmaktadır(Anonim2,2013,43).

Resim 17: Kavisli desen örneği

2.3.2.4.Makinede Zemin Kumaşına (Kağıtlı) Birleştirme

Şablonsuz yapılabilen, zemin kumaşına veya desen kâğıdına birleştirme teknikleri kolay ve kısa sürede yapılabilen tekniklerdir (Anonim3,2013,101).

Resim 18: Makinede Zemin Kumaşına (Kağıtlı) Birleştirme örneği

Resim 19: Makinede Zemin Kumaşına (Kağıtlı) Birleştirme

2.3.3. Yorganlama Tekniği

Yorganlama, örtüyü oluşturan örtü yüzü, elyaf katmanı ve astar kumaşından oluşan üç katın birbirine dikilmesine(sandviç) denir. Kıryama çalışmasının üzerine, ürünün özelliğine, desenin özelliğine ve kişinin zevkine göre yorganlama dikiş uygulamaları yapılır. Bu uygulamaların üzerine çeşitli süslemeler(basit nakış

iğneleri, kurdele işi, düğme, boncuk v.b) yapılabilir (Anonim ,2012,36).

Yorganlama Çeşitleri;

- El dikişi ile yorganlama,
- Makine dikişi ile yorganlama,
- Bağlama yöntemi ile yorganlama

Resim 20: Yorganlama ile Kırkyama Örneği

Resim 21: Yorganlama ile Kırkyama Örneği

2.3.4. Dekoratif Kırkyama Teknikleri

2.3.4.1. Yoyo (Büzgü) Tekniği

Daire biçiminde kesilmiş kumaş parçalarının tekniğe uygun teyellenerek büzülmesi işlemleridir. Büzülen kumaşın merkezlerine boncuk, düğme ve renkli kumaş parçaları dikilerek süslemeler yapılabilir.

Resim 22: Yoyo Tekniği ile Kırkyama Örneği

2.3.4.2. Katedral Penceresi Tekniği

Katlama tekniği (katedral penceresi) kare kumaş parçalarının katlanarak dikilmesi ile elde edilen kare pencerelerinin ortalarına renkli kumaş parçalarının yerleştirilip dikilmesi ile oluşur. Zemin için kullanılacak kumaşlar, istenilen ölçünün dört katı büyüklüğünde kesilir. Katlama ve dikme işlemleri bitmiş olan karelerin ortalarına uygun renkte kumaş parçaları koyulabilir, nakış, pul ve boncuk ile süslemeler yapılabilir.

Resim 23: Katedral Tekniği ile Kırkyama Örneği

2.3.4.3. Katlama Tekniği

Kırkyamada kullanılan katlama tekniğinin diğer bir adı da Japon katlama tekniğidir. Geometrik şekillerde kesilen kumaş parçalarının istenilen şekillere göre ütü ile katlanmasından oluşmasıdır. Birimler bağımsız olarak uygulanabileceği gibi birleştirilerek de uygulanabilir. Çift taraflı kullanılabilir.

Resim 23: Katlama Tekniği ile Kırkyama Örneği

Resim 24: Altgen Katlama Tekniği ile Kırkyama Örneği

2.3.4.4. Doldurma Tekniği

Tropunto: Çok sıkı dikişli yapılmış yorganlama hatlarının özellikle kabarık görünmesi için silikon, elyaf gibi bir materyalle doldurulması tekniğidir. Elle ya da makineyle yapılabilir. İki dolgu malzemesi kullanılır. Birincisi motife istediğiniz pofudukluğu vermek ve tropunto görüntüsünü oluşturmak için kullanacağınız dolgu malzemesi; ikincisi ise kırkyama sandviçinde (patchwork çalışması, dolgu, astar) kullanılan normal dolgu katıdır.

Resim 25: Tropunto Tekniği ile Kırkyama İşlem Basamakları

Resim 26: Tropunto Tekniği ile Kırkyama İşlem Basamakları

Resim 27: TropuntoTekniği ile Kırkyama

2.3.4.5. Bisküvi-Puf Tekniği

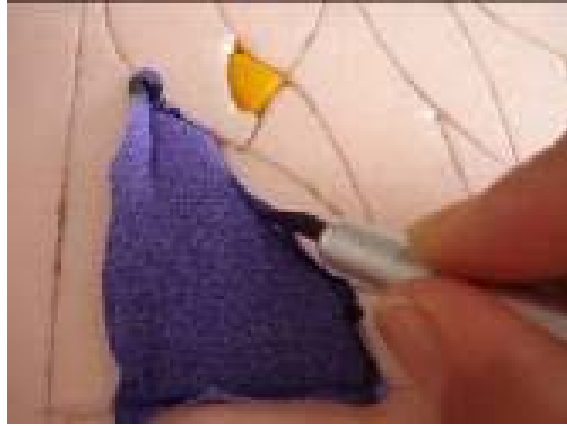
Birbirinden farklı büyüklükte kesilmiş iki kare kumaş, pililerle aynı ölçüye getirilir. Parçalar birbirine makinede tutturulur. Astar kumaştaki kesiklerin içerisi silikon elyaf ile doldurulur.

Resim 28: Bisküvi-Puf Tekniği ile Kırkyama

2.3.5. İğnesiz, İpliksiz Kırkyama

İğnesiz, ipliksiz kırkyama çalışması tamamen dikişsiz yapılan bir tekniktir. Strafor (köpük) üzerine çizilen desen kesiciyle yarım santim derinliğinde kesilir. Bu kesiklerden içeri kumaş gergin bir şekilde sokulur. Dikişsiz yapılan bu çalışma, iğnesiz ve ipliksiz olması nedeniyle çabuk bitmektedir. Zevkli bir çalışmadır (Anonim2, 2012,66-70).

Resim 29: İğnesiz, İpliksiz Kırcyama Yapımı

Resim 30: İğnesiz, İpliksiz Kıryama Örneği

2.3.6. Kırkyamada Kenar Bordürü

Bordür, oluşturduğunuz kırkyama parçasının dış kenarına uygulanan kumaş şeritlerdir Ürünün bütünlüğünü sağlamak ve estetik bir görünüm katmak için uygulanır. Kırkyama tasarımının bütün öğelerini bir arada tutan ve desenlerin birbiriyle kaynaşmasına yardımcı olan çerçevelerdir. Bordür kırkyamanın kenarını koruduğu gibi, ona güzel bir görünüm de kazandırır (Anonim3,2012,18-19).

Kırkyama kenar bordürü çeşitleri

- Köşegen bordür
- Düz bordür
- Parçalı motiflerden oluşan bordürler
- İlave parçalı bordür

Resim 31: İlave Parçalı Bordür Örneği

2.3.7. Kırkyamada Basit Nakış İğneleriyle Süsleme

Kırkyama çalışmalarında basit nakış iğneleri oldukça yaygın olarak kullanılmaktadır. Yorganlamada basit nakış iğneleri ile süslemeler uygulanmaktadır. Aplike ve çılgın patchwork çalışmalarında da birkaç teknik bir arada kullanılmaktadır.

Yorganlama dikişleri basit nakış iğneleri kullanılarak dikilebilir. Yorganlama dikişi kırkyamanın güzel görünmesini, desenin vurgulanmasını ve kırkyamanın daha uzun ömürlü ve sağlam olmasını sağlar(Anonim ,2012,49-55).

- Düz iğne,
- İlmikli iğne,
- Düğümlü iğneler,
- Karışık iğneler
- Oyulgama,
- Makine iğnesi,
- Sap işi,
- Battaniye iğnesi,
- Zincir iğnesi,
- Hırsto teğeli,
- Kanaviçe,
- Atmalı zincir iğnesi,
- Geçmeli çapraz iğne,
- Papatya iğnesi,
- Rokoko,
- Fransız düğümü vb.

Resim 32: Kiryamalarda Kullanılan Basit Nakış İğnelerinden Örnekler

Resim 33: Basit Nakış İğneleriyle Süslenmiş Kiryama Örnekleri

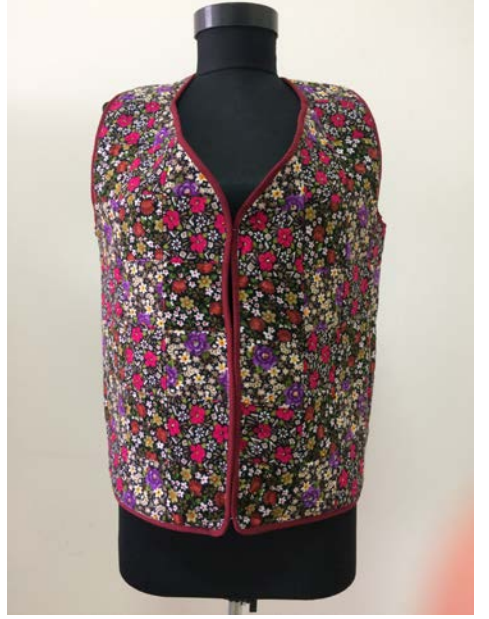
Resim 34: Basit Nakış İğneleriyle Süslenmiş Kırcyama Örnekleri

Resim 35: Basit Nakış İğneleriyle Süslenmiş Kırkyama Örneği

İKİNCİ BÖLÜM

1. Giysi Tasarımlarında Kırkyama

Resim 36: Kırkyama olarak tasarlanmış Kadın Yelegi

Resim 37: Kırkyama olarak tasarlanmış Kadın Yeleği

Resim 37:Kırkyama Olarak Tasarlanmış Kadın Giysisi (Beriye Başak).
http://www.echildart.com/e_files/turkey/patchwork_turkey_sunum.pdf

Resim 38: Kirkyama Elbise Tasarımları

<http://pimood.com/2015-2016-sonbaharkis-bayan-modasi/#prettyPhoto/6/>

Resim 39: Kirkyama Elbise Tasarımları

<http://www.modatakıip.net/moda-trendleri/kirkyama-modelleri.html/attachment/yazlik-renkli-kirkyama-elbise-modeli>

Resim 40: Kirkyama Etek Modelleri
<https://tr.pinterest.com/pin/319403798555751242/>

Resim 41: Kirkyama Ceket
<http://www.vogueisart.com/trendkirkyamapatchwork/>

Resim 42: Kırkyama Elbise

Resim 43: Kırkyama Gömlek

<http://www.vogueisart.com/trendkirkyamapatchwork/>

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1.Mobilya, Ev Tekstili ve Aksesuarda Kirkyama

Resim 44: Kirkyama Koltuk Örneği

<http://www.modatakip.net/moda-trendleri/kirkyama-modelleri.html/attachment/cok-sik-gve-modern-kirkyama-koltuk-ornekleri>

Resim 45: Kirkyama Mobilya Örneği

<http://www.modatakip.net/moda-trendleri/kirkyama-modelleri.html/attachment/en-guzel-kirkyama-yatak-basi-modelleri>

Resim 46: Kirkyama Oyuncak Örneği

<http://www.modatakıp.net/moda-trendleri/kirkyama-modelleri.html/attachment/kirkyama-hayvan-figuru-modelleri>

Resim 47: Kirkyama Aksesuar Kutu Örneği

<http://www.modatakip.net/moda-trendleri/kirkyama-modelleri.html/attachment/kucuk-kutulariniza-kirkyama-ornek-modelleri>

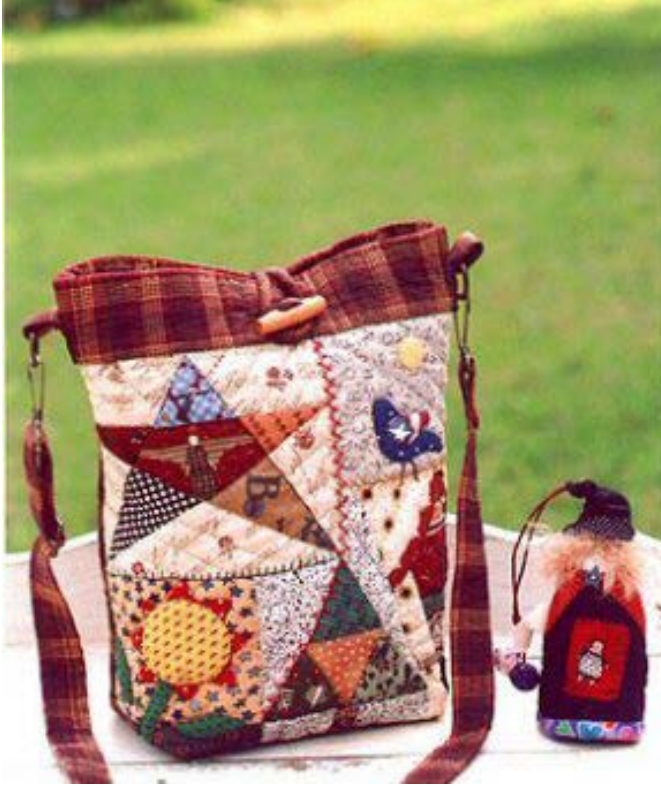
Resim 48: Kirk-yama Çanta Örneği

<http://www.tesetturmekani.com/kirk-yama-canta-modelleri/kirkyama-canta-modelleri-genis-capli-bilgi-servisi-2/>

Resim 49: Kırkyama Çanta Örneği

<http://www.tesetturmekani.com/kirk-yama-canta-modelleri/kirkyama-canta-ornekleripatchwork-canta-modellerirenkli/>

Resim 50: Kırkyama Çanta Örneği

<http://www.tesetturmekani.com/kirk-yama-canta-modelleri/kirkyama-ornekleri-kirkyama-canta-modelleri-kadinweb-blogcu-com/>

Resim 51: Kırkyama Duvar Kağıdı Örneği

<http://www.ustaellerden.com/patchwork-modelleri-2015/patchwork-renkli-duvar-kagidi-modeli/>

Resim 52: Kirkyama Aksesuar Örneği

<http://www.ustaellerden.com/patchwork-modelleri-2015/yuvarlak-patchwork-ignelik-modeli/>

Resim 51: Kirkyama Yorgan Örneği

<http://www.ustaellerden.com/patchwork-modelleri-2015/kirkyama-ranir-modelleri/>

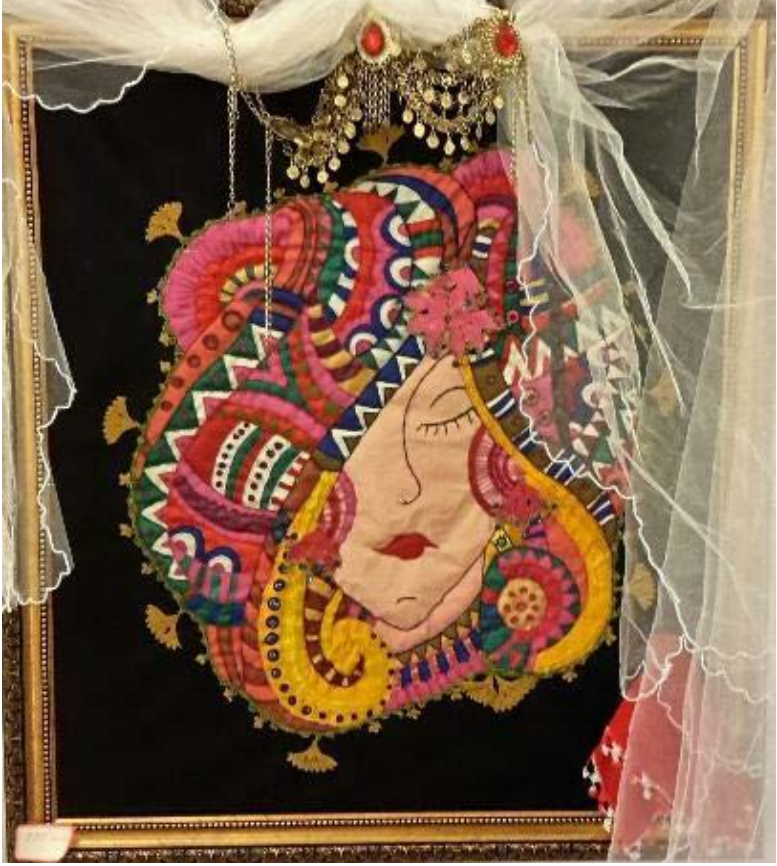
Resim 54: Kırkyama Pike Örneği

http://www.echildart.com/e_files/turkey/patchwork_turkey_sunum.pdf,
(Beriyeye Başak)

Resim 55: Kırkyama Tablo Örneği (Günsu Güngör).

http://www.echildart.com/e_files/turkey/patchwork_turkey_sunum.pdf,

Resim 56: Kırkyama Tablo Örneği (Beriyeye Başak).

http://www.echildart.com/e_files/turkey/patchwork_turkey_sunum.pdf

Resim 57: Kirkyama Tablo Örneği (Zeynep Sukeyne Tulan).

http://www.echildart.com/e_files/turkey/patchwork_turkey_sunum.pdf

Resim 58: Kırkyama Yastık Örneği

Resim 59: Kırkyama Yastık Örneği

Resim60: Kirkyama Yorgan Örneği

Resim 61: Kırkyama Yorgan Örneği

SONUÇ

El sanatları bir ulusun kültürel kişiliğinin en canlı, en anlamlı belgeleri ve o toplumun süsleme sanatlarıdır. Binlerce yıllık kültür hazinesi olan el sanatları; toplumların sanat duyarlılığını en kesin ve açık bir biçimde ortaya koyan unsurlardır. Bu sanatlar gelecek kuşaklara aktarılmak üzere korunup, fonksiyonel biçimde geliştirilerek devredilebilir. El sanatlarının korunması için bir araç görevi gören müzelerde, geçmişte yapılan el sanatları görsel ve sanatsal bir değer olarak sergilenmektedir. Burada asıl amaç; el sanatlarını unutmamak, kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlamak, içinde bulunulan döneme uygun, kullanılabilir otantik ürünler elde ederek bunları iç ve dış pazarlarda sergilemek ve ekonomiye fayda sağlarken, Anadolu kültürünü ulusal ve uluslararası planda tanıtmaktır.

Geleneksel El Sanatlarından biri olan Kırkyama ise, eski tarihlerde ihtiyaçlar doğrultusunda, kullanılan kumaştan tasarruf etmek amacıyla ortaya çıkmış olup, zamanla yapan kişinin renk ahengini kullanarak duygularını ortaya koyduğu bir sanat dalı olmuştur.

Kırkyamanın uygulama aşamasında, bireyler kırk ve daha fazla birbirinden farklı parçayı bir araya getirirken aynı zamanda sabır ve hoşgörü gibi özellikleri de karakterlerine eklemiştir. Geçen zaman, Kırkyama'nın değerini ve kullanım alanını daraltmaktan ziyade, her dönem kendini göstererek işlevselliğini koruyan bir sanat olmasına katkı sağlamıştır. Fakat Kırkyama'nın, günümüzde “patchwork” adıyla da anılması ve satışının yapılıyor olması, kültürümüze batıdan eklenmiş bir sanat algısı imajı vermektedir. Bu sebeple geleneksel el sanatlarımızdan biri olan “Kırkyama”, daha fazla sahiplenilmeli ve ülkemiz açısından değerinin korunması için çeşitli adımlar atılmalıdır.

Kırkyama sanatının korunmasının yanı sıra, kullanım alanının çeşitlendirilmesi de sağlanmalıdır. Günümüzde kırkyama nevresim, yastık, yorgan, yatak örtüsü gibi ev tekstil ürünlerinde, kıyafette, mobilyada ve dekoratif ürünlerde kullanılmaktadır. Fakat yeterli değildir. Çünkü geri dönüşüme imkan veren bu el sanatı ne kadar farklı kategorilerde değerlendirilebilirse, ekolojik dengenin korunmasına da o derecede katkı sağlamış olur.

KAYNAKÇA

ANONİM 1, (2012), “**Kırkyama Yorganlama**”, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, MEGEP, El Sanatları Teknolojisi Alanı, Ankara

ANONİM 2, (2012), “**Dekoratif Kırkyama**”, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, MEGEP, El Sanatları Teknolojisi Alanı, sayfa 66-70, Ankara

ANONİM 3, (2012), “**Kırkyama-Kenar Bordürü**”, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, MEGEP, El Sanatları Teknolojisi Alanı, sayfa 18-19, Ankara

ANONİM 1, (2013), “**Kırkyama-Hazırlık**”, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, MEGEP, El Sanatları Teknolojisi Alanı, sayfa.1, Ankara

ANONİM 2,(2013), “**Kırkyama Elde Birleştirme**”, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, MEGEP, El Sanatları Teknolojisi Alanı, sayfa. 1-43Ankara

ANONİM 3, (2013), “**Kırkyama Makinede Birleştirme**”, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, MEGEP, El Sanatları Teknolojisi Alanı, sayfa.1, Ankara

BAYRAMOĞLU, Meher, (2013) **“20. Yüzyıl Türk Resim Sanatında Geleneksel Türk Sanat Örneklerinin Etkisi”**, Kalemişi Dergisi,Cilt 1, Sayı 2, sayfa 1

ÇAL, Ayşe, **“İhtiyaçtan Doğup Sanata Evrilişin ’Kırkyama’lı Hikâyesi”**,
<http://ismek.ist/blog/icerik.aspx?p=127>

DİYARBEKİRLİ, Nejat, (1971), **“Orta Asya’dan Anadolu’ya Türk sanatı ve kültürü”**

İMER,Zahide, **Yorgan-Kırkpare-Yamalı Bohça-Patchwork(Yamadan Sanata)-(Bütünden Parça-Parçadan Bütün Elde Etme Sanatı)** sayfa. 13
http://www.academia.edu/28009377/Pechwork_KIRKPA RE_Yamali_Bohca

KILIÇ, Sümeyya, (2013), **“Giyim Sektöründeki Üretim Artıklarının Sürdürülebilir Moda Yaklaşımı İle Değerlendirilmesi ve Örnek Bir Uygulama”**,
Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

ÖZPULAT, Füsün, (1994),“**Geleneksel Kültürümüzde Kırkpare**”, Tekstil Ve Mühendis Dergisi Yıl:8 Ay: Eylül-Aralık Sayı:45-46,sayfa 36

ŞAHİN, Yüksel, ODABAŞI, Sanem, (2018), ‘**Sürdürülebilir Kalkınmada Moda Tasarımcısının Rolü’ne Yönelik Alanyazın İncelenmesi**’,Uluslararası Yönetim ve İşletme Dergisi, Cilt 14, Sayı: 2

TEZCAN, Hülya, (2007),“**Topkapı Sarayı Müzesi, Döşemelikler**”, MAS Matbaacılık, İstanbul.

UiB, (2017), ‘**Hazır Giyim Sektöründe Sürdürülebilir Trendler, Uludağ İhracatçı Birliği**’, AR-GE ve Pazara Giriş Şubesi

<http://www.yenidenergenekon.com/74-pazirik-kurganlari/#sthash.uEYC2du6.dpuf>

<http://nalanevi.blogspot.com.tr/2011/05/yamal-bohca-krkyama-krkparinin.html>

<https://www.haberler.com/kars-ta-kirkyama-sergisi-acildi-6026250-haberi/>

http://www.echildart.com/e_files/turkey/patchwork_turkey_sunum.pdf,

<http://pimood.com/2015-2016-sonbaharkis-bayan-modasi/#prettyPhoto/6/>

<https://tr.pinterest.com/pin/319403798555751242/>

<http://www.modatakip.net/moda-trendleri/kirkyama-modelleri.html/attachment/cok-sik-gve-modern-kirkyama-koltuk-ornekleri>

<http://www.modatakip.net/moda-trendleri/kirkyama-modelleri.html/attachment/en-guzel-kirkyama-yatak-basi-modelleri>

<http://www.modatakip.net/moda-trendleri/kirkyama-modelleri.html/attachment/kirkyama-hayvan-figuru-modelleri>

<http://www.modatakip.net/moda-trendleri/kirkyama-modelleri.html/attachment/kucuk-kutulariniza-kirkyama-ornek-modelleri>

<http://www.tesetturmekani.com/kirk-yama-canta-modelleri/kirkyama-canta-modelleri-genis-capli-bilgi-servisi-2/>

<http://www.tesetturmekani.com/kirk-yama-canta-modelleri/kirkyama-canta-ornekleri/patchwork-canta-modellerirenkli/>

<http://www.tesetturmekani.com/kirk-yama-canta-modelleri/kirkyama-ornekleri-kirkyama-canta-modelleri-kadinweb-blogcu-com/>

<http://www.ustaellerden.com/patchwork-modelleri-2015/kirkyama-ranir-modelleri/>

<http://www.ustaellerden.com/patchwork-modelleri-2015/patchwork-renkli-duvar-kagidi-modeli/>
<http://www.ustaellerden.com/patchwork-modelleri-2015/yuvarlak-patchwork-ignelik-modeli/>

http://www.echildart.com/e_files/turkey/patchwork_turkey_sunum.pdf, (Beriye Başak)

http://www.echildart.com/e_files/turkey/patchwork_turkey_sunum.pdf, (Günsu Güngör)

http://www.echildart.com/e_files/turkey/patchwork_turkey_sunum.pdf, Beriye Başak

http://www.echildart.com/e_files/turkey/patchwork_turkey_sunum.pdf, (Zeynep Sukeyne Tulan)

ÖZGEÇMİŞLER

Selma ÖNBAŞ

Lisans; S.Ü. Mesleki Eğitim Fakültesi Giyim End. ve Giyim San. Eğt. Bölümü Konya 2002

Yüksek Lisans; S.Ü. Sos. Bil. Ens.Giyim End. ve Giyim San. Eğt. ABD Konya 2005

İş Deneyimi:

Usta Öğretici; Kadınhanı Çıraklık Eğitim Merkezi, Kadınhanı / Konya 2003 – 2004

Üretim Planlama, Modelist; iteks Tekstil Konfeksiyon AŞ. Kadınhanı / Konya 2003 – 2004

Öğretim Görevlisi; Selçuk Üniversitesi Ereğli Kemal Akman Meslek Yüksekokulu, Tekstil Giyim Ayakkabı Deri Bölümü, Giyim Üretim Teknolojisi Programı Ereğli/Konya 2005–2013

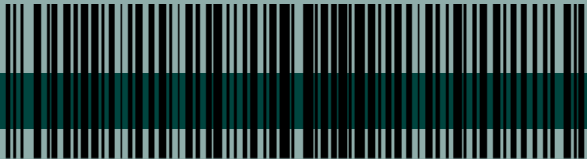
Öğretim Görevlisi; Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Kemal Akman Meslek Yüksekokulu, Tekstil Giyim Ayakkabı Deri Bölümü Giyim Üretim Teknolojisi, Ereğli/Konya 2013 –2017

Kocaeli Üniversitesi Kandıra Meslek Yüksekokulu 2017 Devam ediyor

İlgi Alanları, beceriler; Giysi ve Moda Tasarımı Modelistlik

Serap MUTLU

2001 yılında Selçuk Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Giyim Endüstrisi ve Giyim Sanatları Eğitimi Bölümü, Giyim Öğretmenliğinden mezun oldu. 2001-2002 yılları arasında Tekstil-Konfeksiyon sektöründe üretim planlama ve modelist olarak çalıştı. Aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Çıraklık Eğitim Merkezi'nde usta öğreticilik yaptı. 2002 yılında Selçuk Üniversitesi Ereğli Meslek Yüksekokulunda Öğretim Görevlisi olarak çalışmaya başladı. 2004 yılında Giyim Sanatları Eğitimi Bölümünden yüksek lisans diploması aldı. 2011 yılında Gazi Üniversitesi Ankara Meslek Yüksekokulunda görevine devam etti. Bir çok kongre, sempozyum ve karma sergiye katıldı. Gazi Üniversitesi Polatlı Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulunda dört yıl görev yaptı. 2018 yılında Gazi Üniversitesinin Bölünmesi ile Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Polatlı Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulunda Giyim Üretim Teknolojisi Programında Öğretim Görevlisi olarak görevine devam etmektedir. Giyim Sanatları, Kişiyeye Özel Giyim, Drapaj Tekniği ve Hazır Giyim Üretimi alanlarında araştırma ve çalışmalarını sürdürmektedir.

978-605-7923-44-8